

KUNSTMUSEUM BASEL – IZLOŽBA O DUHOVIMA „OPSEDNUTOJ” UMJETNOSTI

ZRINKA MARKOVIĆ □ Muzejski dokumentacijski centar, Zagreb

sl.1. Angela Deane – *All of Us* (hrv. *Svi mi*), 2025., prebojana fotografija, 8,89 x 8,89 cm; snimila i za izložbu ustupila: Angela Deane.

sl.2. Ryan Gander – *Tell my mother not to worry (II)* (hrv. *Recite mojoj majci da se ne brine (II)*), 2012., mramorna skulptura, 80 x 175 x 60 cm; ustupili za izložbu: privatna zbirka Anish Kapoor, London; snimio: Julian Salinas.

sl.3. William Blair Bruce – *The Phantom Hunter* (hrv. *Lovac na fantome*), 1888., ulje na platnu, 151,1 x 192,1 cm; snimili i ustupili za izložbu: Art Gallery of Hamilton. Bruce Memorial.

1 Popis s podacima o izlošcima prema kojemu su i navedena te opisana djela u ovom tekstu objavljen je u izložbenoj knjižici preuzetoj s mrežnih stranica ustanove Kunstmuseum Basel

Ghosts: Visualizing the Supernatural (njem. *Geister: Dem Übernatürlichen auf dem Spur*), <https://kunstmuseum-basel.ch/en/museum/media/info/162> (pristupljeno 31. listopada 2025.).

Kraća inačica ovog teksta objavljena je 28. listopada 2025. na mrežnim stranicama MDC-a:

Muzejski dokumentacijski centar, *Vijesti iz svijeta muzeja*, „Kunstmuseum Basel – izložba o duhovima ‘opsjednutoj’ umjetnosti”, <https://mdc.hr/hr/mdc/publikacije/newsletter/newsletter-28-10-2025/#duhovi> (pristupljeno 29. listopada 2025.).

2 Manji broj izloženih predmeta dio je zbirke organizatora izložbe, Kunstmuseuma Basel. Većina predmeta posuđena je iz europskih i sjeverno-američkih muzeja, galerija, zbirki, arhiva i različitih drugih ustanova i udruženja, a nekolicina je pristigla iz privatnih zbirki. Kustosica izložbe je Eva Reifert.

3 U srednjovjekovnoj pjesmi *Roman de la Rose*, djelu više autora iz 13. stoljeća, prikazuje se popularni *memento mori*, motiv s tri mrtve i tri žive osobe. Mrtvi su ilustrirani kao kosturi s ostatcima svojih mrtvačkih pokrova.

Dana 20. rujna 2025. Kunstmuseum Basel je na jednoj od svoje tri lokacije, u zgradi Neubau, otvorio izložbu *Duhovi – zamišljanje natprirodnoga*¹, koja tematizira komunikaciju sa zagrobnim životom. Posjetitelji do 8. ožujka 2026. mogu vidjeti oko 160 predmeta² više od 70 autora. Nastali su od posljednje četvrtine 18. stoljeća do danas, s naglaskom na drugoj polovici 19. i prvim desetljećima 20. stoljeća, kada su se u Europi i Sjevernoj Americi međusobno isprepleli spiritualizam i razvoj tehnologije. S jedne strane romantizam i simbolizam u književnosti, likovnoj umjetnosti i načinu poimanja svijeta, uključujući viktorijansku horor-literaturu, a s druge strane razvoj fotografije, rendgenskog zračenja, telegrafa, telefona i radija te sve šira uporaba električne energije otvorili su put prema predočivanju onoga što je nevidljivo i komunikaciji s onostranim.

Prikaz duha kao pojave ispod bijele plahte, koji je tako svoju nevidljivost ljudskom oku učinio vidljivom, stekao je popularnost tijekom 19. stoljeća, iako su se slični prikazi pojavljivali stoljećima prije. Plahta simbolizira pokrov u koji se umotalo tijelo preminule osobe prije pokopa.³ Posjetitelji izložbe već na hodniku susreću prvog tako stereotipno prikazanog duha – skulpturu *Gespenst und Blutlache* (hrv. *Duh i lokva krvi*) autorice Katharine Frisch. Jezivu atmosferu dograđuju treperava svjetla na

stubištu, instalacija Philippea Parrena. Duhovi „opsjedaju” i devet izložbenih soba. U prvoj sobi Angela Deane prekrila je fotografirane osobe naslikanim duhovima, također prikazanim u bijelim plahtama, a tu je i skulptura *Tell my mother not to worry (II)* (hrv. *Recite mojoj majci da se ne brine*), koja predstavlja maskiranu kćerku autora Ryana Gandera. Susan MacWilliam bijelim neonskim natpisom *Where are the dead?* (hrv. *Gdje su mrtvi?*) referirala se na zbirku eseja iz 1928. godine u kojoj su poznate osobe iz različitih područja, poput književnika Arthura Conana Doylea⁴, objavile napise o toj temi. Posjetiteljima se priviđa i „Pepperov duh”, optička iluzija u kojoj se slika projicira uz pomoć zrcala ili stakla. Nazvana je po Johnu Henryju Pepperu, koji se njome 1860-ih, zajedno s inženjerom Henryjem Dirksom, koristio tijekom predstave prema noveli Charlesa Dickensa *The Haunted Man and the Ghost's Bargain*. Ideju o takvoj optičkoj iluziji spomenuo je već u 16. stoljeću polihistor Giambattista della Porta u djelu *Magia naturalis*, a iluzija se koristi još i danas.⁵

Duhovi su već tisućljećima zastupljeni u izgovorenoj i napisanoj riječi te su koncept u nekom obliku poznat u svim civilizacijama. U drevnoj Mezopotamiji žive je proganjao *gidim*, nemirna duša preminuloga, spomenuta i u sumerskom mitu o Gilgamešu.⁶ Priča o svećeniku Khonsemhabu i duhu imena Nebusemekh spominje se oko 13. stoljeća pr. Krista u Egiptu.⁷ Duhovi se pojavljuju i u Homerovoj *Ilijadi* i *Odiseji*. U djelu *Mostellaria*, komediji rimskog pisca Plauta iz 3. stoljeća pr. Krista, duh ubijene osobe opsjeda kuću.⁸ Spominjanje duhova u usmenoj i pisanoj književnosti nastavlja se i u novoj eri, sve do danas, a upravo je takva literatura inspirirala neke umjetnike predstavljene na spomenutoj izložbi. Nadahnuće u Shakespeareovu *Hamletu* i duhu njegova oca pronašli su Robert Thew⁹, koji je 1796. godine napravio bakrorez prema slici Henryja Fuselija; William Blake je 1806. godine ilustrirao *Hamleta*, a Eugène Delacroix nekoliko je desetljeća kasnije napravio seriju litografija sa scenama iz navedene tragedije. Danski slikar Nicolai Abildgaard naslikao je 1780-ih škotskog ratnika Fingala koji vidi duhove svojih predaka.¹⁰ Austrijski slikar Moritz von Schwind inspiraciju je 1830. godine pronašao u Goetheovoj baladi *Erkönig*¹¹, a fantom iz kanadske zimske divljine Williama Blaira Brucea, nastao 1888. godine, nadahnut je pjesmom *Walker of the Snow* Charlesa Dawsona Shanlyja. Odilon Redon je krajem 19. stoljeća ilustrirao francuski prijevod jednoga od prvih književnih prikaza uklete kuće, novelu *The Haunted and the Haunters*, koju je 1859. godine napisao Edward Bulwer-Lytton. Također je izložena i novela *A Christmas Carol* Charlesa Dickensa¹², koju je prvi ilustrirao John Leech.

Od tragova ljudskog postojanja tijekom prapovijesti jasno je da su ljudi već tada težili onome što nadilazi stvarnost. Na to upućuje razvoj religijskih vjerovanja i svetkovina, mitova, legendi, narodnih predaja i bajki kroz koje je čuderno prodrlo u ovezemaljsko, a prenosilo se usmeno ili u obliku slike i teksta. Izumom fotografije, koja je u vrijeme nastanka sama po sebi djelovala fantastično, stvoren je dodatni prostor za ljudsku maštu. Duhovi i druge nadnaravne pojave viđani su u mrljama, sjenama i slučajnim (a kasnije i namjernim) nepravilnostima na fotografijama. Otkriće stereoskopije kojom je stvoren privid dubine na fotografijama, kao i primjena nekih drugih tehničkih trikova, npr. dvostruke ekspozicije, ili pak jednostavnih rekvizita kao što su lutke i gaze u ulozu materijalizirane energije, tzv. ektoplazme i teleplazme, utrli su put mnoštvu „dokaza“ komunikacije sa zagrobnim životom. Primjer su snimke duhova koje je 1860-ih u SAD-u počeo izrađivati začetnik takvih fotografija William H. Mumler, a prve takve fotografije u Europi nastale su 1870-ih u londonskom fotografskom studiju Fredericka Hudsona i u pariškom studiju Édouarda Isidorea Bugueta. Susan MacWilliam u svom se nijemom filmu *The Last Person* (hrv. *Posljednja osoba*) iz 1998. godine bavila Helen Duncan, prevaranticom i posljednjom osobom osuđenom 1944. godine prema britanskom zakonu o vješticarstvu iz 1735. godine. Već je na fotografijama

njezine seanse iz 1928. godine jasno da su ektoplazma i duhovi vrlo amaterski inscenirani.¹³ Vjerodostojnost onoga što fotografija prikazuje propitivao je multimedijski umjetnik Mike Kelley izloženom serijom fotografija nastalih od 1978. do 2009. godine, na kojima je prikazano kako mu iz nosa i ušiju izvire ektoplazma.

Čak je i poznati iluzionist Harry Houdini nakon majčine smrti zatražio pomoć spiritističkih medija, ali je uvidio prijevaru i odlučio razotkriti njihove trikove, te je s kolegom Josephom Dunningerom 1928. godine sve objavio u publikaciji *Houdini's Spirit Exposés and Dunninger's Psychical Investigations* (hrv. *Houdinijeva razotkrivanja duhova i Dunningerova istraživanja nadnaravnih pojava*). No prisutnost nadnaravnih sila nije bila samo u fokusu prevaranata koji su zarađivali na ožalošćenim ili znatiželjnim ljudima, što potvrđuju podatci o interesu liječnika i znanstvenika. Izložena je studija liječnika Justinusa Kernerera iz 1829. godine o Friederike Hauffe, vidovnjakinji iz Prevorsta, koja je u transu putem tekstova i crteža prenosila spiritističke poruke. Također su izložene i njegove kleksografije, slike nastale iz mrlja tinte koje je počeo izrađivati 1840-ih godina, vizualni predložak kasnijeg Rorschachova testa mrlja korištenoga u psihodijagnostici. Zanimanje za parapsihologiju bilo je toliko rasprostranjeno da je u Londonu 1882. godine osnovana organizacija Society for Psychical Research¹⁴, aktivna i danas. Jedna od zanimljivosti na izložbi jest komplet za lov na duhove Erica Dingwalla¹⁵, koji je svoj poziv obnašao u sklopu navedene organizacije. Psihijatar Albert

sl.4. Frederick Hudson – *Georgiana Houghton s duhom*, 1874.; albuminski papir montiran na karton, 10,4 x 6,3 cm; snimili i ustupili za izložbu: Institut für Grenzgebiete der Psychologie und Psychohygiene, Freiburg i. Br.

Gallica, „Roman de la Rose”, <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b6000300q/f9.item> (pristupljeno 30. listopada 2025.).

4 Doyle, veliki pobornik spiritualizma, potvrdu o nadnaravnim silama tražio je i na spiritističkim seansama. Napisao je i zbirku eseja s temom spiritualizma.

5 Light Field Lab, Trevor Hogg, „The history of Peppers ghost”, <https://www.lightfieldlab.com/blogposts/the-history-of-peppers-ghost> (pristupljeno 22. listopada 2025.).

6 Pet pjesama o Gilgamešu pronađeno je na pločicama iz 2. tisućljeća pr. Krista. U nekima se spominje *gidim*. Britannica, „Epic of Gilgamesh”, <https://www.britannica.com/topic/Epic-of-Gilgamesh> (pristupljeno 30. listopada 2025.).

The Electronic Text Corpus of Sumerian Literature, „Gilgamesh, Enkidu and the nether world: composite text”, https://etcsl.orinst.ox.ac.uk/section1/c1814.htm?utm_source=chatgpt.com (pristupljeno 30. listopada 2025.).

7 Nebusemekh je duša čovjeka čija je grobnica uništena i izgubljena, pa mu je svećenik odlučio izgraditi novu.

World History Encyclopedia, Joshua J. Mark, „Ghosts in Ancient Egypt”, https://www.worldhistory.org/Ghosts_in_Ancient_Egypt/ (pristupljeno 30. listopada 2025.).

8 National Geographic, Becky Little, „The ghost stories of ancient Rome – from the bone-chilling to the absurd”, <https://www.nationalgeographic.com/history/article/ghost-stories-ancient-rome> (pristupljeno 30. listopada 2025.).

9 Na izložbi je izložena njegova grafika koja prikazuje četvrtu scenu iz prvog čina *Hamleta*, a nastala je kao reprodukcija jedne od slika Henryja Fuselija.

10 Fingal je lik iz epske poeme, iz približno 3. stoljeća, koja je pripisana njegovu sinu Ossianu, a koju je, navodno, otkrio pjesnik James Macpherson.

11 *Erkling* ili *Erkönig* zlokožno je nadnaravno biće iz danskoga i njemačkog folklora.

sl.5. Mike Kelley – *Fotografija ekto plazme 10* (iz serije od 15 fotografija), 1978.–2009., kromogeni otisak, ograničeno izdanje od pet primjeraka uz jedan autorov otisak, 50 x 40 cm; autorska prava: nasljednici umjetnika, ustupili za izložbu: Mike Kelley Foundation for the Arts.

sl.6. *Oprema za lov na duhove Erica Dingwalla*, bez datacije, 13 x 25 x 16,5 cm (zatvoreno), 23 x 25 x 49,5 cm (otvoreno); snimili i za izložbu ustupili: Senate House Library, University of London.

12 Charles Dickens umro je 1870. godine, prije nego što je stigao dovršiti svoj kriminalistički roman *The Mystery of Edwin Drood*, koji je izlazio u nastavcima. Međutim, na jednoj seansi dvije godine nakon njegove smrti Dickensov se duh, navodno, obratio Thomasu P. Jamesu i zatražio da kroz njega dovrši Dickensov roman. James je, pišući u stanju transa, tvrdio da mu je Dickens diktirao nastavak, te je tako dovršen roman objavljen 1873. godine.

VT Digger, Mark Bushnell, „Then Again: 2 years after Charles Dickens died, a vermonter finished his novel”, https://vtdigger.org/2022/12/11/then-again-two-years-after-dickens-died-a-vermonter-finished-his-novel/?utm_source=chatgpt.com (pristupljeno 30. listopada 2025.).

13 Fotografija nisu izložene na ovoj izložbi.

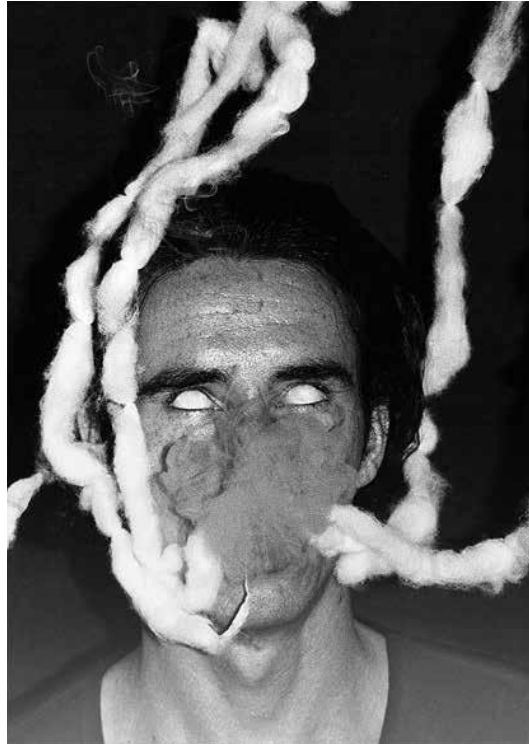
14 Society for Psychical Research (hrv. Društvo za psihička istraživanja) okupilo je mnoštvo intelektualaca s različitih područja, koji su istraživali fenomene poput telepatije i hipnoze, a prisustvovali su i mnogim seansama kako bi pronašli potencijalna znanstvena objašnjenja za viđeno ili razotkrili prevarante.

15 Komplet je sadržavao mnoštvo predmeta poput voska, žica, igala sa svjetlećim vrhom, bilježnice, krede, krojačkog metra, kistova, bočica itd. Smatra se prvim takvim poznatim kompletom. Nalazi se u Senate House Library, University of London.

16 *Poltergeist* se opisuje kao nevidljiva sila koja uzrokuje iznenadnu buku i pomicanje predmeta.

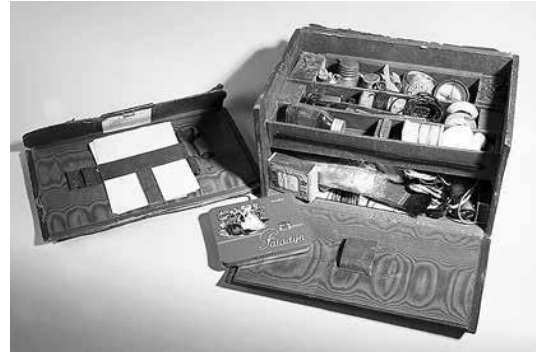
17 Zvukovi kuckanja, prevrtanje stolova, lebdenje stolaca i slični znakovi prisutnosti duhova na spiritističkim seansama bili su upotpunjeni sofisticiranijim alatima poput ploča za komunikaciju ili tzv. magnetoskopa i psihografa. Ploče su se sredinom 19. stoljeća proširile iz Europe u SAD, ali Američki građanski rat i Prvi svjetski rat spriječili su njihov širi komercijalni uspjeh, koji su doživjeli tek 1920-ih godina.

Mysterious Planchette, „A survey of curious devices for speaking to the dead”, <https://www.mysterio-usplanchette.com/History/history.html> (pristupljeno 29. listopada 2025.).

von Schrenck-Notzing objavio je 1913. godine knjigu *Materialisations-Phänomene* s fotografijama spiritističkih seansi. Istraživanjem spiritističkih seansi, stanjima transa medija i *poltergeistima*¹⁶ bavio se i švicarski psihijatar Carl Gustav Jung. Za njega su duhovi bili fizička projekcija psihičkog stanja osobe. Jedan od izložaka je Jungov nož, koji se tijekom spiritističke seanse 1898. godine, naizgled ničim izazvan, prelomio na četiri dijela. Kemičar, fizičar i izumitelj William Crookes više je puta vidio Katie King te se i fotografirao s tom duhovnom pojavom koju je prizvala, a po svemu sudeći i utjelovila, Florence Cook, spiritistički medij.

Susreti s duhovima ostvarivali su se na različite načine, a Ouija ploča¹⁷ postala je 1920-ih godina popularno sredstvo komunikacije s njima zahvaljujući poduzetniku Williamu Fuldu. Mediji su prenosili poruke duhovnih entiteta i kroz umjetnička djela, katkad nastala automatizmom. Već spomenuti slikar i pjesnik William Blake tvrdio je da mu se u vizijama javljaju povijesne osobe, ali i biblijski likovi, te je neke i prikazao na svojim djelima.¹⁸ Umjetnica i medij Georgiana Houghton prvo je spiritističko umjetničko djelo napravila 1859. godine, a na izložbi su prikazani njezini radovi nastali pod utjecajem arhandela. Umjetničke tendencije pokazale su i članice stockholmskog duhovnog udruženja Edelweissforbundet¹⁹ – Bertha Valerius, Axelina Hammarstrand, Huldine Beamisch, Maria Löwstädt, Jenny Ahlström i druge. Madge Donohoe poznata je po skotografijama, fotografijama koje je radila bez kamere, na način da je otiske dobivala izlaganjem filma toplini vlastitog lica. Neka umjetnička djela koje su izradili spiritistički mediji obilježila su i određene pravce u povijesti umjetnosti – radovi Madge Gill i Augustina Leasega postali su primjeri

smjera *art brut*.

Duhovi su se pojavljivali i u nadrealizmu, smjeru u književnosti, likovnoj umjetnosti, fotografiji i filmu. Paul Klee je 1923. godine izradio sablasne lutke²⁰, a replike su izložene u istoj sobi sa slikama nekih predstavnika tog smjera – Maxa Ernsta, Renée Magrittea i Toyen²¹. Omot bombona s natpisom *A Guest + A Host = A Ghost*, modificirani je *readymade* predmet Marcela Duchampa, a riječ je o ambalaži slatkiša što ih je dijelio u Parizu 1953. godine, na otvorenju izložbe Williama (Billa) Copleya, jednoga od predstavnika kasnije faze nadrealizma.

Ostajući i dalje unutar spiritualnoga i nadnaravnoga, duhovi su se u drugoj polovici 20. stoljeća još više probili u sferu popularne kulture, a time i na filmska platna i televizijske ekrane. Malo tko iz zapadne kulture nije čuo za prijateljskog duha Caspera ili za *Istjerivače duhova* (engl. *Ghostbusters*). I *poltergeisti* su dobili svoje ekranizacije, a „zaslužni” su i za neka na izložbi viđena recentna umjetnička djela poput uništene kolibe Rachel Whitehead. Tema ukletih kuća i dalje je popularna, a upravo su se njoj posvetile Corinne May Botz i Cornelia Parker. Botz ih je na ovoj izložbi predstavila fotografijama²², a Parker dijelovima kuće, oponašajući onu iz Hitchcockova *Psiha*²³.

Bilo da se pojavljuju kao *poltergeisti* ili duše preminulih koje, greškom ili namjerno, posjećuju žive ili obitavaju na ovome svijetu, duhovi su metafore sjećanja i neprekinutih odnosa te manifestacije neriješenih konflikata i trauma. Upravo je to ideja niza bijelih haljina od tila, instalacije *Desvestidos* (hrv. *Razodjevene*) iz 2005. godine autorice Claudie Cesarino, koje simboliziraju proganjajuća sjećanja žena izloženih nasilju. Nalaze se u istoj izložbenoj sobi gdje je i slika Glenna Ligonu iz 1992. godine s ispisanim tekstom *I'm Turning Into a Specter Before Your Very Eyes and I'm Going To Haunt You* (hrv. *Pretvaram se u duha pred tvojim očima i progonit ću te*), inspirirana dramom Jeana Geneta o rasizmu. Za kraj, nevidljiva instalacija Ryana Gandra *Looking for something that has already found you* (*The Invisible Push*) (hrv. *Tražeci nešto što te je već pronašlo – Nevidljivi potica*) u praznini posljednje sobe „gura” posjetitelje i ispraćuje ih s izložbe strujanjem zraka koji stvaraju skriveni uređaji, kao doslovni *spiritus movens*.

Primljeno: 31. listopada 2025.

sl.7. Albert Freiherr von Schrenck-Notzing, Juliette Alexandre-Bisson – *Medij Eva C.* (poznata i kao *Marthe Béraud*) s teleplastičnim oblikom nalik papučici na glavi i svjetlosnom pojavom između ruku, 1912., srebrno-želatinski otisak, 24 x 18 cm; snimili i ustupili za izložbu: Institut für Grenzgebiete der Psychologie und Psychohygiene, Freiburg i. Br.

sl.8. William Crookes – *Autoportret s fantomom Katie King*, 1874., albuminski otisak na kartonu, 10,5 x 6,3 cm; snimili i ustupili za izložbu: Institut für Grenzgebiete der Psychologie und Psychohygiene, Freiburg i. Br.

sl.9. Cornelia Parker – *PsychoBarn*, 2023., mješoviti mediji; ustupili za izložbu: Cornelia Parker i Frith Street Gallery, London; snimio: Julian Salinas.

sl.10. Claudia Casarino – *Desvestidos* (hrv. *Razodjevene*), 2005.; snimila i ustupila za izložbu: Claudia Casarino.

18 Blake je od djetinjstva imao vizije. Mistična perceptivnost prožimala je njegova djela te nadahnula njegovu vlastitu mitologiju, koju je oblikovao i objavio u svojim proročkim knjigama. Ilustracije se mogu vidjeti na mrežnoj stranici arhiva njegovih djela <https://www.blakearchive.org/> (pristupljeno 29. listopada 2025.).

19 Udruženje, osnovano 1890. godine, povezivalo je kršćanska i judaistička učenja s idejom reinkarnacije. Duhovne poruke prenosile su se putem tekstualnih zapisa i crteža, često nastalih na načelu automatizma, rukom medija.

The Collection of Mediumistic Art, „Edelweiss Society”, <https://mediumistic.art/artists/100-edelweiss-society> (pristupljeno 29. listopada 2025.).

20 Lutke nazvane Električna sablast i Duh strašila Klee je izradio za svog sina Felixa. Na izložbi prezentirane replike posuđene su iz Zentrum Paul Klee iz Berna.

21 To su djela *Mlade djevojke i muškarac prelaze rijeku* Maxa Ernsta (1927.), *Komični dub* Renéa Magrittea (1928.) i Toyenin *Ružičasti dub* (1934.).

22 Fotografije su dio dugogodišnjeg projekta umjetnice koja je prikupila usmene priče i fotografirala više od 80 opsjednutih kuća diljem SAD-a. Objavila ih je u obliku knjige 2010. godine. Više o tome može se pročitati na mrežnim stranicama <https://www.corinnebotz.com/haunted-houses> (pristupljeno 29. listopada 2025.).

23 Kuća iz filma *Psibo* (1960.) redateljica Alfreda Hitchcocka, jedna je od najpoznatijih horor-kuća u povijesti kinematografije. Kasnije je prikazana i u drugim filmovima i televizijskim serijama.

The Studio Tour, „Psycho House”, <https://www.thestudiotour.com/wp/studios/universal-studios-hollywood/backlot/current-backlot-sets/psycho-house/> (pristupljeno 29. listopada 2025.).

KUNSTMUSEUM BASEL – AN EXHIBITION ABOUT GHOSTS IN POSSESSED ART

The exhibition *Ghosts – Visualising the Supernatural*, on show in Kunstmuseum Basel from September 2025 to March 2026 presents the topic of communication with the afterlife. On display are diverse objects created from the last quarter of the 18th century to the present, with emphasis on the second half of the 19th and the first decades of the 20th century, when technological development and spiritualism were intertwined. Ghosts were an inspiration for literature and visual art; with the help of various technical aids they even appeared in photographs. Spiritualist mediums transmitted their messages orally, through writing and artistic depictions, taking the role of bridge between the worlds and of channel for the materialisation of their energy. Ghosts spread out from the context of myth and folk legend and permeated contemporary pop culture as well, also becoming symbols of the experience of the past and of our inner obsessions.